

DE TIJD DRINGT

Bestrijdingsmiddelen nog steeds bedreiging voor kwaliteit drinkwaterbronnen

DE DEADLINE VAN DE KADERRICHTLIJN WATER IS 2027 - NEDERLAND DREIGT DE DOELEN VOOR DRINKWATERBRONNEN NIET TE HALEN

FACTSHEET 4 — SEPTEMBER 2024

Bedreiging van de waterkwaliteit

Bestrijdingsmiddelen worden gebruikt voor het beschermen van gewassen tegen ziekten en plagen, en voor het bestrijden van plaagdieren en andere schadelijke organismen binnen en buiten de landbouw. Een deel van de bestrijdingsmiddelen komt na gebruik ook terecht in het grond- en oppervlaktewater. Dit zorgt op veel locaties voor een verslechtering van de waterkwaliteit van drinkwaterbronnen.

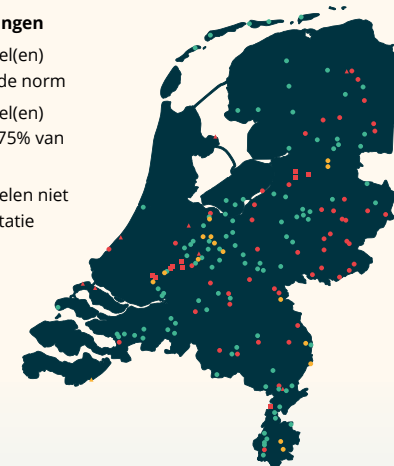
Kaderrichtlijn Water (KRW)

Volgens de KRW moet uiterlijk in 2027 de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater op orde zijn. Nederland is verplicht om water dat bestemd is voor drinkwaterproductie te beschermen zodat de kwaliteit niet afneemt én de zuiveringsinspanning voor de productie van drinkwater vermindert. In grond- en oppervlaktewater bestemd voor drinkwater mag de concentratie per werkzame stof in een bestrijdingsmiddel, of humaan toxicologisch relevant afbraakproduct hiervan, niet hoger zijn dan 0,1 µg/L. In het grondwater geldt daarnaast dat de som van alle bestrijdingsmiddelen niet boven 0,5 µg/L uit mag komen.

2027
0,1 µg/L

Drinkwaterwinningen

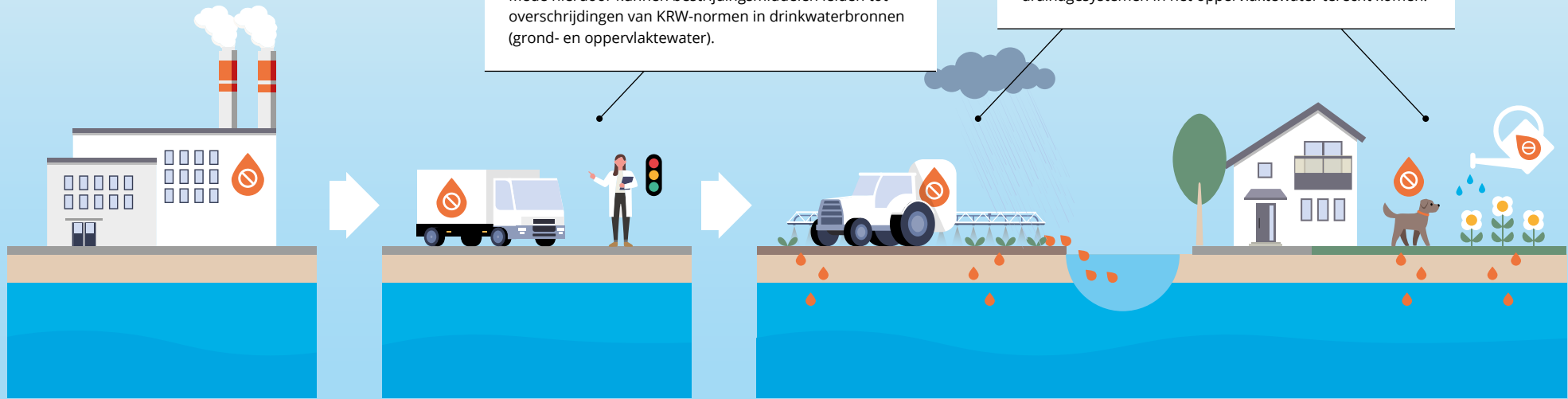
- Bestrijdingsmiddel(en) aanwezig boven de norm
- Bestrijdingsmiddel(en) aanwezig boven 75% van de norm
- Bestrijdingsmiddelen niet of in lage concentratie aangetroffen

Bestrijdingsmiddelen boven de norm

Ondanks alle inspanningen rondom gebruiksvoorwaarden en Europese en Nederlandse wetgeving en beleid, vormen bestrijdingsmiddelen in een groot deel van de winningen voor drinkwaterproductie een probleem. In vrijwel alle oppervlaktewaterwinningen en in een deel van de grondwaterwinningen worden bestrijdingsmiddelen boven de norm aangetroffen¹. Daarnaast vinden we op steeds meer plekken in het grondwater lagere concentraties van verschillende bestrijdingsmiddelen.

Bestrijdingsmiddelen bedreigen de waterkwaliteit

Toelatingsbeleid Ctgb

Bestrijdingsmiddelen worden door afzonderlijke lidstaten beoordeeld nadat stoffen in de EU zijn toegelaten. In Nederland mogen alleen bestrijdingsmiddelen verkocht worden die veilig zijn voor mens, dier en milieu. Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) beoordeelt volgens internationale wetgeving en criteria of bestrijdingsmiddelen bij juist gebruik veilig zijn. Maar dit toelatingsbeleid is onvoldoende afgestemd op de normen van de Kaderrichtlijn Water². Mede hierdoor kunnen bestrijdingsmiddelen leiden tot overschrijdingen van KRW-normen in drinkwaterbronnen (grond- en oppervlaktewater).

Herkomst

Bestrijdingsmiddelen worden professioneel gebruikt in de land- en tuinbouw, maar bijvoorbeeld ook in tuinen en als diergeneesmiddel (bijvoorbeeld tegen luizen). Professioneel gebruik op verhardingen en openbaar groen is verboden. Bestrijdingsmiddelen kunnen in het water terecht komen doordat bij toediening druppeltjes direct in het water vallen of doordat deze druppeltjes tijdens een regenbui naar het water worden afgevoerd. Daarnaast kunnen de bestrijdingsmiddelen ook uitspoelen naar het grondwater of via drainagesystemen in het oppervlaktewater terecht komen.

Tijdslijn voor bestrijdingsmiddelen in Nederland in relatie tot de KRW

2000

START KRW

2013

PUBLICATIE 2E NOTA
DUURZAME
GEWASBESCHERMING

2015

1E UITSTEL
DEADLINE KRW

2018

TUSSENDOEL 2E NOTA:
50% AFNAME NORM-
OVERSCHRIJDINGEN
IN WATER

2020

UITVOERINGS-
PROGRAMMA
TOEKOMSTVISIE GEWAS-
BESCHERMING 2030

2021

2E UITSTEL
DEADLINE KRW

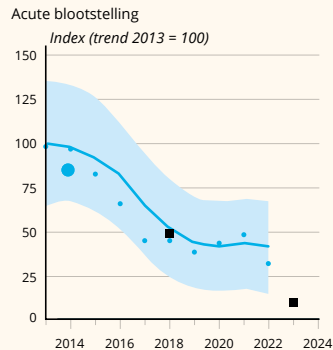
2023

EINDDOEL 2E NOTA:
95% AFNAME NORM-
OVERSCHRIJDINGEN IN
DRINKWATERBRONNEN

2027

DEADLINE KRW

Het speelveld van bestrijdingsmiddelen

2^e Nota Duurzame Gewasbescherming

De overheid heeft in 2013 de 2^e Nota Duurzame Gewasbescherming opgesteld met als doel om de waterkwaliteit in uiterlijk 2023 verbeterd te hebben. Voor oppervlaktewater bestemd voor drinkwaterproductie is het doel om in 2023 het aantal normoverschrijdingen door bestrijdingsmiddelen met 95% te verminderen ten opzichte van 2013. Dit doel lijkt niet behaald te zijn. Na een afname van het aantal overschrijdingen in de periode 2013-2018, stagneert dit na 2018. Hierdoor wordt het heel moeilijk om de KRW doelen van 2027 te halen, zelfs als hiervoor een aanzienlijke beleidsinspanning wordt geleverd. Het aantal overschrijdingen in grondwater neemt ook maar langzaam af³.

Toekomstvisie Gewasbescherming 2030

Het doel van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 is een duurzame land- en tuinbouw in Nederland. Hierbij wordt het gebruik van bestrijdingsmiddelen zoveel mogelijk voorkomen. Als er wel bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, is dit bijna zonder emissies naar het milieu en blijven er geen residuen achter op de gewassen. Dit zal onder andere gedaan worden door het weerbaar maken van de gewassen en het gebruik van emissiebeperkende technieken. Het einddoel van de 2^e Nota Duurzame Gewasbescherming (voor 2023) en de KRW-doelen (voor 2027) zijn als tussendoelen opgenomen in de Toekomstvisie. Nederland ligt niet op koers om deze doelen te halen.

Moties in de Tweede Kamer

In de afgelopen jaren is er in de politiek meerdere keren aandacht gevraagd voor het bestrijdingsmiddelendossier. In 2022 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen om, op basis van de Richtlijn duurzaam gebruik pesticiden, het gebruik van deze middelen in grondwaterbeschermingsgebieden te verbieden. Het kabinet steunt de zorgen van de Tweede Kamer en laat een brede impactanalyse uitvoeren naar een eventueel verbod in grondwaterbeschermingsgebieden. Recenter is er in de Tweede Kamer aandacht gevraagd voor de aanwezigheid van PFAS in bestrijdingsmiddelen.

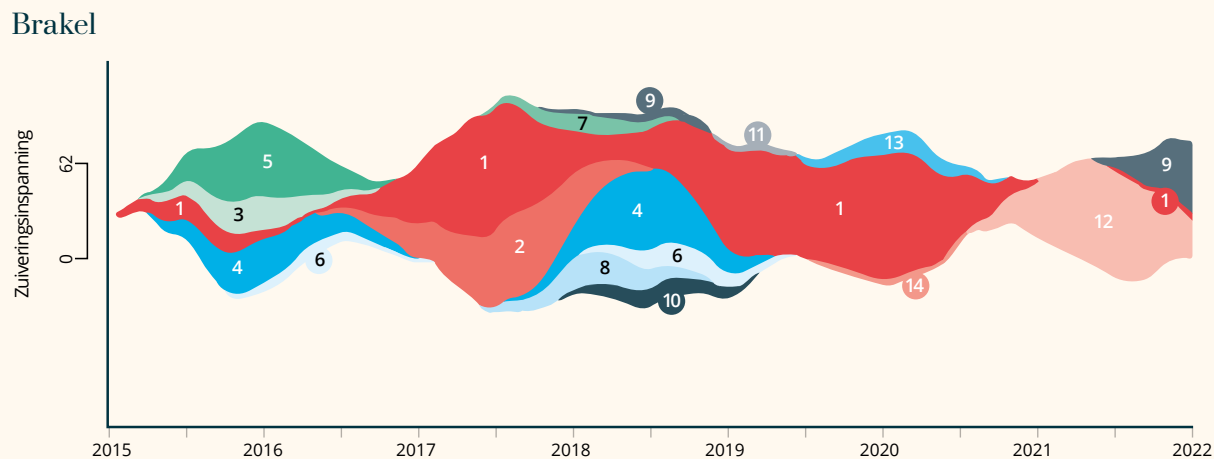
Nationaal Programma Landelijk Gebied: kans voor integrale aanpak

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is een gebiedsgerichte aanpak om uiterlijk in 2030 nationale doelen voor natuurherstel, waterkwaliteit en klimaatadaptatie te realiseren. Door het maken van ruimtelijke keuzes, bijvoorbeeld door in de omgeving van drinkwaterbronnen alleen nog emissiearme landbouw toe te staan, kan de verontreiniging van drinkwaterbronnen door bestrijdingsmiddelen worden verminderd. Denk bijvoorbeeld aan teelten waarvoor geen of minder bestrijdingsmiddelen nodig zijn.

Steeds andere stoffen boven de norm

Vanuit de KRW is Nederland verplicht om de waterkwaliteit te verbeteren en zo de zuiveringsinspanning van drinkwater waar mogelijk te verlagen. Meetgegevens voor het innamepunt bij Brakel aan de Afgedamde Maas laten zien dat bestrijdingsmiddelen sinds 2015 permanent tot extra zuiveringsinspanning hebben geleid (zie rechter figuur). Verschillende probleemstoffen hebben elkaar in de tijd opgevolgd of zijn tegelijkertijd aangetroffen in het ingenomen water. Door extra zuiveren kunnen drinkwaterbedrijven nog steeds voldoen aan de Drinkwaterwet, maar dit staat haaks op de doelen van de KRW.

1. Aminomethylfosfonzuur	5. Dimethoaat	9. Fluopyram	13. Flonicamide
2. Etridiazool	6. Glyfosaat	10. N,n-dimethylsulfamide (dms)	14. Tolclofos-methyl
3. Azadirachtin	7. Triflusaluron-methyl	11. Terbutylazine	
4. Carbendazim	8. Desethylterbutylazine	12. S-metolachloor	

ADVIES

Verbeter toelatingsbeleid en bewustwording

Om de kwaliteit van drinkwaterbronnen te verbeteren en te voldoen aan de doelen van de KRW, moet het toelatingsbeleid worden aangescherpt en zijn ruimtelijke keuzes nodig om de emissie van bestrijdingsmiddelen te verminderen. Ook is er meer aandacht nodig voor toezicht en handhaving van bestaande maatregelen en moet de bewustwording van agrariërs en burgers over de geboden en verboden rond bestrijdingsmiddelen worden vergroot.

Referenties

1. Staat drinkwaterbronnen. Van Driezum, I.H., Beekman, J., Van Loon, A.H., Van Leerdam, R.C., Wuijts, S., Rutgers, M., Boekhold, S., en Zijp M.C., 2020. <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2020-0179.pdf>
2. Goed water, goed geregeld, Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur, mei 2023
3. Tussenevaluatie van de nota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' Deelproject milieu, Verschoor, A., et al., 2019 <https://rivm.openrepository.com/handle/10029/623126>
4. Gewasbeschermingsmiddelen in Nederlandse bronnen voor drinkwater – quick scan 2018-2022 Van Driezum, I.H., Pronk, T. E., Clevers, S., Van Loon, A.H., 2024

Colofon

Deze factsheet is de vierde in een serie over aspecten van de Kaderrichtlijn Water die met urgentie moeten worden aangepakt. KWR Water Research Institute heeft de factsheet opgesteld in opdracht van Vewin. | Datum publicatie: september 2024